

Це почалося тоді, коли до Грінтауна приїхала Енн Тейлор провести літні заняття у школі. Їй було тоді двадцять чотири роки, а Бобу Сполдінгу ще не минуло чотирнадцяти.

Кожен у місті добре пам'ятає Енн Тейлор, бо вона була з тих учительок, яким усі діти люблять дарувати великі апельсини або рожеві квіти і без усякого прохання згортають для них після уроків шелесткі жовто-зелені карти земної кулі. Вона була тією жінкою, яку бачили скрізь, де зеленів густий затінок старих дубів та в'язів. Коли вона йшла, яскраві відблиски мерехтіли на її обличчі, і всі відчували на собі її привітний, лагідний погляд. Її поява справляла таке саме враження, як у холодну зиму стиглий літній персик, а спекотного червневого ранку — склянка холодного молока. Енн Тейлор була саме тим, чого людині часто бракує. А оті рідкісні дні, коли погода ставала така тиха, мов кленовий листочок на легенькому вітерці,— ті дні були схожі на Енн Тейлор, і мали бути б названі в календарі її ім'ям.

Що ж до Боба Сполдінга, то цей хлопець кожного осіннього вечора самотньо блукав по місту, і вітер гнав за ним потривожене опале листя, схоже на зграю зголоднілих мишей. Досить часто він лежав під сонцем, розслабившись, ніби млява риба навесні в холодних водах річки Фоксхілл, а восени його засмагле обличчя виблискувало, як каштан. Його голос часто лунав у верхів'ях дерев, де бавився з листям вітрець; спустившись додолу, Боб Сполдінг любив сидіти одинцем і дивитися на цей світ, а потім лягав на траву й цілими годинами читав, тим часом, як мурашки бігали по його книжці. Ще він любив грати сам із собою в шахи на бабусиній веранді чи видобувати з чорного піаніно самотній звук, який вилітав крізь прочинене вікно. Його ніколи не бачили в компанії з ровесниками.

Того першого ранку міс Енн Тейлор увійшла до класу, підступила до дошки і гарним округлим почерком написала своє ім'я. Діти притихли і з цікавістю поглянули на неї.

— Мене звати Енн Тейлор,— лагідно привіталась вона.— Я ваша нова вчителька.

І на ці її слова клас несподівано засяяв сонячним світлом, ніби з будинку зняли дах, а на деревах дзвінко защебетали пташки. Боб Сполдінг сидів, тримаючи в руці жовану паперову кульку, яку хвилину тому вийняв з рота. Через півгодини, слухаючи Енн Тейлор, він випустив кульку з руки, і вона впала на підлогу. Того ж таки дня, після уроків, він приніс у клас відро води, ганчірку і почав витирати дошки.

— Чого це ти? — повернулась Енн Тейлор до нього, відірвавшись від перевірки контрольних з орфографії.

— Дошки наче брудні,— сказав Боб, не обертаючись.

— Так, я знаю. А ти певен, що тобі хочеться витерти їх?

— Мабуть, мені треба було спитати дозволу,— мовив він, збентежено опускаючи руку.

— Будемо вважати, що ти спитав,— усміхнулась вона і, побачивши ту усмішку, він миттю закінчив витирати з дошки і з такою злістю витрусив за вікном крейду з губок, що здалося, ніби надворі пішов сніг.

— Ану подивимось,— мовила міс Тейлор.— Тебе звати Боб Сполдінг, правильно?

— Еге.

— Ну, що ж, Бобе, дякую.

— А можна, я щодня витиратиму їх? — попросив він.

— А що, як і інші захочуть витирати дошки?

— Я дуже хочу це робити сам. Щодня.

— Спочатку спробуємо, а далі видно буде,— погодилася вона.

Боб не квапився йти.

— Ти краще біг би додому,— нарешті скарала вона.

— Добраніч,— озвався він і поволі вийшов.

Коли наступного ранку Енн Тейлор вийшла з будинку, де наймала кімнату, Боб уже стояв на вулиці.

— А ось і я,— привітався він.

— Уяви собі, я й не здивувалась,— відказала вона.

Вони пішли разом.

— Можна, я понесу ваші книжки? — спитав він.

— Навіщо? Дякую, Бобе, не треба.

— Мені це неважко,— сказав він і взяв книжки.

Кілька хвилин вони йшли мовчки, і Боб не озивався ані словом. Вона окинула його поглядом, побачила, як легко в нього на серці і яким щасливим він почував себе в ту мить, і вирішила: як захоче, нехай сам порушить . мовчанку. Але Боб і далі не озивався. Уже біля самої школи він повернув їй книжки і сказав:

— Мабуть, я краще залишу вас тут. Хлопці не зрозуміють мене.

— Я теж не певна, що розумію тебе, Бобе,— призналась міс Тейлор.

— Чому? Адже ми друзі,— сказав він щиро й простодушно.

— Бобе...— почала була Енн Тейлор.

— Га?

— Та ні, нічого,— і вона повернула до школи.

— Я буду в класі,— кинув він навздогін.

І вона справді застала його вже там, і він залишався в класі щодня два наступні тижні після уроків: мовчки витирав дошки, мив губки і згортав карти,— а вона сиділа над своїми зошитами, сонце котилося вниз по безхмарному небу, і чути було, як цокав годинник, як шарудять губки, коли він складає їх до купи, як капає з них вода, як шелестять сторінки і рипить перо, як дзижчить муха, б'ючись об шибку. Так іноді тривало до п'ятої, і коли міс Тейлор підводила голову, то бачила за останньою партою Боба Сполдінга, який мовчки дивився на неї, сподіваючись на нове доручення.

— Ну що ж, пора й додому,— казала міс Тейлор, підводячись із-за столу.

— Еге.

І він стрілою мчав по її пальто й ка пелюшок. І навіть замикав за нею клас, якщо сторож приходив пізніше. Сонце вже ховалося за магнолії, коли вони виходили із школи і йшли через безлюдний сад, у якому сторож неквапно скла дав свою драбину.

Бонн розмовляли про все на світі.

— Бобе, а ким ти збираєшся стати коли виростеш?

— Письменником.

— О, це не просто. Для цього треба багато працювати.

— Я знаю. Але хочу спробувати. Я багато читаю.

— Бобе, а хіба після школи тобі немає чого робити?

— Ви про що?

— Я про те, що, витираючи дошка,

ти надто довго затримуєшся в школі Це мені не подобається.

— А мені подобається. Я ніколи не роблю того, що мені не до вподоби.

— Але все ж таки...

— Ні, я повинен робити це,— сказав він. А за хвилину додав: — Можна вас про щось попросити, міс Тейлор?..

— Дивлячись про що.

— Я щосуботи гуляю біля Б'ютрік-стріт і йду понад річкою до озера Мічіган. Там багато метеликів, раків і всіляких пташок. Може, й ви хотіли б погуляти там?

— Дякую,— відказала вона.

— То ви прийдете?

— Боюся, що ні.

— Ви гадаєте, вам буде там нецікаво?

— Ні, я не сумніваюся, що там чудово, але я буду зайнята.

Він хотів був спитати чим, але не спитав.

— Я беру туди з собою бутерброди,— почав розповідати Боб,— з шинкою і маринованими огірками, апельсиновий напій і гуляю собі, скільки мені хочеться. Десь ополудні приходжу до озера, потім рушаю назад і повертаюся додому близько третьої години. Чудовий виходить день, і було б просто здорово, якби ви пішли зі мною! Ви збираєте метеликів? У мене вже велика колекція. Ми й для вас почали б збирати.

— Дякую, Бобе, але не зараз. Може, якось іншим разом.

Він подивився на неї і спитав:

— Мені не слід було просити вас про це, так?

— Ти можеш просити про все, що завгодно,— відповіла вона.

Через кілька днів вона знайшла в себе стару книжку "Великі надії" Діккенса, яка більше не була їй потрібна, і подарувала Бобові. Він страшенно зрадів і, поки не прочитав її від початку до кінця, не лягав спати, а вранці вони вже обговорювали її. Тепер він щодня зустрічав міс Тейлор, коли вона виходила з дому. Вона не раз хотіла сказати йому, щоб не приходив зустрічати її, і не раз починала: "Бобе..." — але не могла закінчити. По дорозі до школи вони розмовляли про Діккенса, Кілінга, По та інших письменників. А вранці у п'ятницю вона побачила на своєму

столі метелика. Вона ледь не змела його, але помітила, що метелик неживий, отже, хтось поклав його на стіл, поки вона виходила з класу. Міс Тейлор глянула на Боба поверх голів, але той дивився у книжку — не читав, а просто дивився.

Десь тоді вона відчула, що не може викликати Боба до дошки. Водила олівцем біля його прізвища, проте викликала когось іншого за списком. І не могла дивитись на нього, коли вони йшли до школи чи повертались додому. Але після уроків, коли він, витираючи дошку, високо піднімав руку, вона не раз зупиняла на ньому погляд, перш ніж уткнутись у свої папери.

А коли суботнього ранку Боб, у підкачаному до колін комбінезоні, стояв навзгінці посеред річки і ловив під камінням раків, йому раптом захотілось глянути на берег. Там стояла міс Енн Тейлор.

— Ось і я,— засміялась вона.

— А ви знаєте, я й не здивувався,— відказав він.

— Покажи мені раків і метеликів,— попросила вона.

Вони спустились до озера і посідали на піску. Боб сів трохи позад неї. Віяв теплий вітрець, куйовдячи їй волосся і тріпочучи брижами блузки, і вони їли бутерброди з шинкою та маринованими огірками, урочисто запиваючи їх апельсиновим соком.

— Ох і здорово! — вигукнув Боб.— Це найкращий день у моєму житті.

— Ніколи не подумала б, що коли-небудь виберусь на такий-от пікнік,
— сказала вона.

— З якимсь там хлопчиськом,— докинув він.

— Але мені тут добре,— призналася вона.

— Радий це чути.

Більш вони майже не розмовляли того дня.

— Як усе несправедливо,— сказав він згодом.— І я не можу зрозуміти, чому це так. Ми просто гуляємо собі, ловимо метеликів і раків, їмо бутерброди Але батько й мати піднімуть мене на сміх, якщо дізнаються про це, та й хлопці сміятимуться. І, думаю, вчителі сміятимуться з вас теж, правда?

— Боюся, що так.

— Тоді, я гадаю, нам краще не лови ти метеликів разом.

— Я й досі не збагну, як це я взагалі прийшла сюди,— зауважила вона.

На цьому день і скінчився.

Кілька метеликів, томик Діккенса, десяток раків, чотири бутерброди, дві пляшки апельсинового соку — ось і все, що було при зустрічі Енн Тейлор із Бобом Сполдінгом. Проте наступного понеділка Боб не побачив, коли міс Тейлор вийшла з дому, хоч і довго прождав її. А згодом виявив, що вона вийшла раніше і була вже в школі. Того ж таки дня, пославшись на головний біль, вона пішла рано, і її останній урок про водив інший учитель. Боб довго ходив туди-сюди біля її будинку, але міс Тейлор ніде не було видно, а подзвонити і спитати її він не наважився.

А після уроків у вівторок, вони знову залишились наодинці в тихому класі; він з радістю витирав дошку, ніби хотів ту хвилину розтягти назавжди, а вона схилилася над своїми паперами, мовби теж могла просидіти вічність у цій кімнаті, у цій тиші й блаженстві. Аж ось на

будинку суду, що стояв за квартал від школи, пробив годинник. І від того мідного бою не можна було не здригнутись і не відчути, як із кісток у кров сиплеться попіл часу і ти відразу стаєш дорослішим. Це бамкання владно нагадує про невблаганний плин часу, і коли міс Тейлор почула, як годинник пробив п'яту, вона підвела очі й відклала ручку.

— Бобе...— мовила вона.

Він злякано повернув голову. За цілу годину приємного спокою ніхто з них не промовив ні слова.

— Підійди сюди, будь ласка,— попросила вона.

Хлопець повільно відклав губку.

— Гаразд,— погодився він.

— Сідай, будь ласка.

Вона якусь мить уважно дивилась на нього, але Боб відвів погляд.

— Бобе, ти не здогадуєшся, про що я хочу з тобою поговорити?

— Здогадуюсь.

— Може, було б краще, якби ти почав перший?

— Ви хочете поговорити про нас із вами,— після тривалої мовчанки озвався він.

— Скільки тобі років. Бобе?

— Скоро чотирнадцять.

— Отже, тобі тринадцять.

— Еге,— здригнувся він.

— А ти знаєш, скільки мені?

— Еге. Я чув. Двадцять чотири.

— Атож. Двадцять чотири.

— Але й мені буде майже двадцять чотири через десять років,— сказав він.

— Так. Але тепер тобі, на жаль, не стільки.

— Авжеж. Хоч іноді здається, що мені двадцять чотири.

— Правильно, і часом ти виглядаєш на цей вік.

— Справді?

— Сиди спокійно і не підскакуй на місці, нам іще багато чого треба обміркувати. Нам обов'язково слід зрозуміти, що ж відбувається, ти згоден?

— Думаю, що так.

— По-перше, припустімо, що ми найкращі і найщиріші друзі на світі. Припустімо, у мене ніколи не було такого учня, як ти, і до жодного хлопця я не відчувала такої симпатії, як до тебе.

Боб спалахнув.

— Ну, а ти — дозволь мені сказати за тебе — побачив у мені найкращу з учительок, що їх досі знав.

— О, більше, ніж це,— сказав він.

— Можливо, й більше, ніж це, але ми повинні глянути правді у вічі. Ми не можемо не зважати на це місто і його людей, на життя в цілому. Багато днів я думаю про нас із тобою, Бобе. Не думай, ніби я чогось не врахувала, про щось забула або не розбираюсь у своїх почуттях. Але через деякі обставини наша дружба стала б досить дивною, хоч ти й не такий, як твої ровесники. Я знаю себе, Бобе, я цілком нормальна людина, як розумово, так і фізично, і знаю, що моя симпатія до тебе цілком виправдана, адже ти хлопець розумний і щирий. Але про деякі речі, Бобе, думають тільки тоді, коли людина досягне певного віку. Не знаю, чи зрозуміло я говорю...

— Все зрозуміло. Ви хочете сказати, що все було б зовсім по-іншому, якби я був на десять років старший і на п'ятнадцять дюймів вищий, але ж оцінювати людину за зростом безглуздо.

— Проте всі оцінюють саме так.

— А я не належу до всіх,— заперечив він.

— Я розумію, це виглядає по-дурному,— сказала Енн Тейлор.— Якщо ти відчуваєш себе дорослим і знаєш, що нічого поганого не вчинив, тобі немає чого соромитись, Бобе, запам'ятай це. Ти був добрим і чесним, і, сподіваюся, я також.

— Ви також,— погодився він.

— Коли-небудь, в ідеальному суспільстві, Бобе, люди, можливо, судитимуть про зрілість людського розуму настільки справедливо, що вони скажуть: "О, це вже мужчина, хоч його тілу лише тринадцять;

завдяки якійсь щасливій випадковості — це вже чоловік, наділений дорослим почуттям відповідальності, почуттям обов'язку і власним поглядом на життя". Але до того дня, Бобе, нам доведеться судити про вік і зріст, як заведено в цьому світі.

— Мені це не подобається,— сказав він.

— Можливо, це не подобається й мені, але невже ти хочеш стати ще нещасливішим, ніж тепер? Невже ти хочеш, щоб ми обоє були нещасні? А саме цим усе й скінчиться. Тут ми просто нічого не вдіємо — навіть говорити про це не варто.

— Еге.

— Але принаймні ми добре знаємо одне одного, і наші взаємини були відвертими й чесними, і в них не було нічого поганого, зрештою, про таке ми ніколи й не думали, бо це неможливо, хіба не так?

— Так, я розумію. Але вдіяти із собою нічого не можу.

— Тепер ми повинні вирішити, як нам бути далі,— сказала вона.— Зараз тільки ми двоє знаємо про це. Згодом можуть довідатися й інші. Я спробую добитися, щоб мене перевели до іншої школи...

— Не треба.

— То, може, перевести тебе?

— Вам не доведеться робити цього,— сказав він.

— Чому?

— Бо ми переїжджаємо. Мої батьки і я будемо жити в Медісоні. Наступного тижня ми вже переселяємось.

— Це якось стосується нас?

— Ні, ні, все гаразд. Просто батько дістав там нову роботу. Це за п'ятдесят миль звідси. Чи можна буде бачитися з вами, коли я приїжджатиму сюди?

— Ти думаєш, так буде добре?

— Ні, не думаю.

Вони ще трохи посиділи в порожньому класі.

— Коли ж усе це почалося? — безпорадно запитав він.

— Не знаю,— відповіла вона.— Ніхто цього ніколи не знає. Минають тисячоліття, а люди про це нічого не знають, і думаю, що ніколи й не знатимуть. Чоловік і жінка або люблять одне одного, або ні, і часом кохання виникає там, де це, здавалося б, неможливо. Я не можу розібратися в собі, і ти, певно, в собі також.

— Мабуть, я краще піду додому,— сказав він.

— Але ж ти не гніваєшся на мене, правда?

— О боже, звичайно, ні. Я ніколи не зміг би сердитися на вас.

— Я хочу сказати тобі ще одне. Запам'ятай: у житті завжди буде щось інше. Інакше ми не змогли б жити. Тобі зараз погано, мені також. Але одного дня інше почуття заповнить твоє серце. Ти віриш?

— Хотілося б.

— Але ж це правда.

— Якби тільки...— не докінчив він.

— Якби тільки що?

— Якби тільки ви почекали мене,— випалив він.

— Десять років?

— Мені було б тоді двадцять чотири.

— А мені — тридцять чотири і, можливо, я стану зовсім іншою людиною. Ні, не думаю, що таке можливе.

— То ви не хочете, щоб так сталося? — скрикнув він.

— Хотіла б,— стиха мовила вона.— Це безглуздя, і цього ніколи не буде, але я всім серцем хотіла б цього.

Вони ще довго сиділи.

— Я вас не забуду ніколи,— сказав він.

— Мені дуже приємно це чути, але в житті так не буває. Ти забудеш.

— Ні, не забуду. Я знайду спосіб ніколи не забувати вас,— запевнив він.

Вона підвелась і пішла витерти дошки.

— Я допоможу вам,— підхопився він.

— Ні, не треба,— поквапно заперечила вона.— А зараз іди. Іди додому й більше не лишайся після уроків. Я доручу витирати дошки Хелін Стівенс.

Боб вийшов зі школи і вже знадвору, обернувшись, востаннє побачив міс Енн Тейлор. Вона стояла біля дошки і, повільно водячи рукою вгору-вниз, витирала написані крейдою слова.

Наступного тижня Боб виїхав з міста, і шістнадцять років про нього нічого не було чути. Хоча він жив усього за п'ятдесят миль звідти, він ніколи не приїжджав до Грінтауна. Але якось навесні, коли йому було вже під тридцять, їдучи з дружиною до Чікаго, він зупинився в Грінтауні на один день.

Залишивши дружину в готелі, Боб довго ходив по місту і нарешті спитав про міс Енн Тейлор, але спершу ніхто не міг нічого йому сказати, аж поки хтось пригадав:

— А, пам'ятаю — ота мила вчителька. Вона померла в тисяча дев'ятсот тридцять шостому році, невдовзі по тому, як ти виїхав. Чи вийшла вона заміж? Ні, наскільки я пам'ятаю, вона ніколи не була одружена.

Боб пішов на кладовище і знайшов її могилу. На надгробку було викарбовано:

ЕНН ТЕЙЛОР

Народилася 1910

Померла 1936

І він подумав: "Двадцять шість років. Ну ось, тепер я на три роки старший за вас, міс Тейлор".

Трохи згодом жителі Грінтауна бачили, як Бобова дружина, шукаючи чоловіка, ішла в затінку дубів і в'язів, і всі повертали голови, дивлячись їй услід, бо коли вона йшла, яскраві відблиски мерехтіли на її обличчі. Її поява справляла таке саме враження, як у холодну зиму стиглий літній персик, а спекотного червневого ранку — склянка холодного молока. І то був один із тих рідкісних днів, коли погода ставала така тиха, мов кленовий листочок на легенькому вітерці, один із тих днів, який мав би бути названий у календарі ім'ям дружини Роберта Сполдінга.